

תנועות בקאונטר-טראנספרנס- קונפליקט האינטרס העצמי בין מטפל למטופל

סיכום הפרק הראשון מספרו של האנליטיקאי ארווין הירש

Coasting in the Countertransference- Conflict of Self Interest between Analyst & Patient

ההנאה הנגרמת לנו כאשר מטופל אטרקטיבי מתוודה על תשוקתו המינית אלינו; העונג הנגרם לנו מהערצת המטופל אל מול אי הנעימות שגורם לנו כעסו, בעל ערך טיפולי ככל שיהיה; תחושת הסיפוק הנגרמת לנו מקבלת הפניות חדשות ולוח פגישות מלא...

בספרו 'Coasting in the Countertransference' עוסק ארווין הירש בהשפעת חיפוש המטפל אחר סיפוק אינטרסים עצמיים (Self Interest) במסגרת הטיפולית: חיפוש אשר עשוי להיות בעל ערך ותרומה למטופל, אך לא פחות מכך- גורם פוגע והרסני. כך, למשל, רצונו של המטפל לתרום למטופל ולהיות משמעותי עבורו הוא רצון אנושי בסיסי אך עשוי להזיק למטופל כאשר הוא מערב צרכים נרקסיסטיים יתר על המידה (Maroda, 2005).

לטענתו של הירש, הנושא הכספי זכה לתשומת לב רבה בספרות האנליטית, בעוד שאספקטים רבים אחרים של סיפוק האינטרסים האישיים של המטופל הוזנחו. בספרו, מציע הירש התבוננות בחיפוש אחר אינטרסים אישיים לא רק כביטוי של אישיותו של המטפל ורצונו להצליח בעבודתו, אלא כמידע בעל ערך הנובע ממטריקס ההעברה-העברה נגדית. לא תמיד נעשה שימוש במידע זה, מאחר ולעיתים קרובות מועדפים האינטרסים האישיים או נוחותו של המטפל על פני האפשרות להעמיק את החקירה האנליטית. הכניסה למצבים אלו עשויה להיעשות מתוך חוסר מודעות, אך במרבית המקרים יגיע הרגע בו יזהה המטפל את דפוס היחסים ויצטרך לבחור בין השתוות ביחסי ההעברה-העברה נגדית הנינוחים, המשרתים את האינטרס האישי שלו, לבין טובתו של המטופל. דוגמא קלאסית למצב זה היא אפשרותו של המטפל לבחור בין המשך ההנאה מהרווח הכלכלי, הפגת הבדידות ו/או תחושת החשיבות הנובעת מהטיפול במטופל בעל נטייה תלותית, לבין שבירת הסטטוס קוו ועידוד המטופל לספרציה ועצמאות.

דוגמאות נפוצות נוספות לקונפליקט בין נוחות ואינטרס אישי לבין צרכי המטופל מוצא הירש בנטייה להתאים מטופלים למסגרת התיאורטית עליה מתבסס המטופל, בחוסר תשומת לב וחלימה בהקיץ במהלך המפגש הטיפולי ובאופן בו מארגן המטפל את יום עבודתו- מספר המפגשים הטיפוליים אותם הוא מקיים בכל יום, המרווחים בין השעות הטיפוליות, מידת השתתפותו בפעילויות מקצועיות וכן הלאה.

Slochower (2003,2006) כתבה על 'פשעים ועבירות אנליטיים' בהתייחסה לקונפליקט האינהרנטי בו מצוי המטפל- קונפליקט בין מיקוד תשומת הלב במטופל לבין מיקוד במשאלות ובאינטרסים שלו עצמו. למעשה, Slochower הפנתה את תשומת הלב לקושי הבסיסי שבהשתיי הקשב לצרכינו ומיקודו באדם אחר. לטענתה, כאשר האנליטיקאי אינו מכיר בנטייה לסיפוק האינטרס העצמי גדל הסיכוי שיבחר בה לאורך זמן על חשבון צרכי המטופל. זאת, לעומת המטפל אשר יהיה מודע לקונפליקט וידע להשתמש בו, לפחות בחלק מן המקרים, ככלי אינפורמטיבי באינטראקציה הספיציפית הנוצרת עם המטופל. מודעות המטפל לדפוסים המשאירים אותו באיזורי הנוחות ושימור האינטרס העצמי (למשל, המטפל הנהנה מפתינות המטופלת או תלותו בו), תאפשר לו לשבור את האיזון המתגמל ולהניע אותו לעבר תהליך צמיחה וגילוי של המטופל.

מעידות האנליטיקאי

כפי שציינה Slochower, השהיית המיקוד בעצמי למשך 50 דקות, מספר פעמים ביום, היא משימה קשה ואפילו בלתי אפשרית. סביר להניח כי תשומת ליבו של כל אנליטיקאי מוסחת במהלך הפגישות והסחות אלו הן מקור מידע משמעותי. שעמומו או המנעותו הרגשית של האנליטיקאי מקושרת בדרך כלל למצבו של המטופל ולאיינטראקציה הטיפולית, וגם תוכן מחשבותיו של האנליטיקאי במהלך הסחות הדעת עשויות להיות בעלות ערך אינפורמטיבי גבוה. Ogden (1994) ו-Wilner (2000) הציעו כי כל פנטזיה ו-Reverie קשורה בצורתה ובתכניה לאיינטראקציה הטיפולית, כך שבפועל המטפל תמיד נמצא במגע עם מטופליו. לטענתו של הירש, טענה זו אידיאלית במקצת מאחר והיא מכחישה את קיומם של פגמים גם בנו האנליטיקאים ואת נטייתנו להיות, לעיתים, אגוצנטריים ונרקסיסטיים. אמנם, לכל אקט שאנו עושים בחברת אדם אחר יש קשר לאיינטראקציה, אך אין להמעט בחשיבותם של גורמים הקשורים באנליטיקאי עצמו כעייפותו, הצורך שלו בהפוגה ופרטיות ודאגות אישיות המטרידות אותו.

אנליטיקאים מסוימים מצליחים להשהות את מיקודם העצמי טוב יותר מאחרים ומרבינים מסוגלים לעשות זאת טוב יותר כאשר אינם עייפים או מוטרדים יתר על המידה. עם זאת, הסיטואציה האנליטית מזמינה את האנליטיקאי, במובן מסוים, לנסיגה לפרטיותו: האנליטיקאי מצופה להיות שקט ורפלקטיבי ומטופלים לומדים במהרה שלא לצפות לאיינטראקציה מילולית מרובה. כאשר המטופל שוכב על הספה ופניו פונות מן האנליטיקאי הממעט לדבר, הרמזים הויזואליים והאודיטוריים על חווית המטפל נגישים הרבה פחות מאשר בטיפול בו הוא יושב מול המטפל. עם זאת, סביר כי מטופלים יודעים על חוויתנו הרבה יותר ממה שאנו נוטים להאמין. הם מזהים את רגשותינו, גישתנו ורמת מעורבותנו למרות שתיתנו הממושכת והעובדה שאינם רואים אותנו. המסגרת האנליטית מקשה עליהם לבטוח בתפיסותיהם לגבי היעדר מעורבותנו הרגעית או המתמשכת. ואכן, אנליטיקאים רבים אינם מעודדים מטופלים לאתגר אותם לגבי חוסר מעורבותם ומעדיפים להישאר מוגנים על ידי חששם של המטופלים להיות ביקורתיים מדי או לאבד את אהדת המטפל. מאחר ועבודת האנליטיקאי מאופיינת בהקשבה יותר מבדיבור, קל לנו לגלוש להקשבה לעצמנו במקום להקשבה למטופל. באופן ברור, קל יותר לגלוש למצבים אלו עם מטופלים אשר אינם מצפים או דורשים הרבה מיחסים בכלל ומאיתנו בפרט. מעבר לדינמיקות ההעברה-העברה נגדית הספציפיות, השכיבה על הספה מזמינה להתרחקות אגוצנטרית של האנליטיקאי מהמטופל. המסגרת האנליטית מעוצבת באופן המכוון לצמצום השפעת האנליטיקאי על המטופל ולהרחבת אפשרותו של המטפל לשימוש יצירתי ב-Reverie. עם זאת, מבנה זה מרחיב את האפשרות להיעדרות ולעיסוק בעצמי. Slochower (2003,2006) מתארת מגוון דרכי היעדרות בהן נקטו היא ומטפלים אחרים בהסתמך על היעדר קשר העין ובסשנים טלפוניים-הכנת רשימת קניות, גלישה באינטרנט, התבוננות בתצלומים פרטיים וכן הלאה. במפגשים פנים אל פנים ננקטות כמובן דרכי היעדרות מעודנות יותר, אך כמעט כל מטפל גולש מדי פעם לאותם 'פשעים ועבירות אנליטיים'. אף אחד מאיתנו לא יכול למנוע באופן מוחלט את הפניית הקשב לעצמנו במקום למטופל- ניתן לשלוט בנטייה זו רק באמצעות מודעות אליה והזמנת המטופל לגרום לנו לאי נוחות באמצעות הבעה, ולא הכלה, של תפיסותיהם הנובעות מהטראנספרנס.

מוכנותו של האנליטיקאי להשאר באיזורי הנוחות, השעמום והברחה לפרטיות במקום להשתמש בהם כבסיס לחשיפת האנאקטמנט ההדדי היא הבסיס לדפוס ההעברה הנגדית המוזנח ביותר בספרות האנליטית. להלן דוגמא:

הילארי היתה זמן מה באנליזה אך חשה שיפור מתון בלבד בתפיסתה העצמית כמדוכאת "באופן מתון" וחסרת תשוקה בנישואיה ובחייה מקצועיים. היא דיווחה על נושאים פעוטים ודבריה אכן נשמעו לי שטוחים וחסרי חיות ודחיפות למרות הנושא המשמעותי אשר הביא אותה לטיפול. באופן זה היא סיפרה לי גם על גילוי בגידותיו של בעלה ועל התמוטטותה הנפשית של אמה הזקנה. האינטראקציה שלנו לבשה דפוס קבוע. אני נהגתי לשקף כי היא מדבר בטון שטוח ואדיש על נושאים שידוע לי שמעוררים בה רגשות עוצמתיים. היא לקחה זאת לתשומת ליבה אך המשיכה לדבר באותו האופן. התחלתי לחוש שעמום ולשקוע בעולמי הפרטי ואז לשקף להילארי כי היא ממיתה את רגשותיה ושוב- היא הסכימה אך המשיכה באותו האופן. פניתי לשימוש בפרשנויות הנוגעות למקור נסיגתה לדפוס זה- האובדן, בשנות העשרה המוקדמות, של הפנטזיות הרומנטיות הנוגעות לאביה ואחיה ותחושתה החזקה כי היא מיוחדת עבורם. זאת, עקב "הגניבה בחזרה" של האם את האב והתאהבותו של אחיה בנערה אשר מילאה את כל עולמו. הילארי תיארה את תחושת היותה מיוחדת עבור האב ואת החיות וההתרגשות מהחיים אשר נלוו לתחושה זו. החל מ'אובדן' האב והאח, החלה לבחור בביטחון אשר התבטא גם בנישואין לבן זוג שלא אהבה אך תפסה כיציב וכמפרנס טוב. דפוס זה של ביטחון ותלות אפיין גם את יחסינו, ובמטרה להיחלץ מהשעמום והנסיגה אשר ידעתי שילכו ויתעצמו שיקפתי כי גם איתי היא בוחרת בביטחון ובניתוק מרגשותיה לגבי הדרדרותה של אמה. גם בנקודה זו הילארי הסכימה איתי אך המשיכה באותו הדפוס, ואני מצאתי את עצמי נסוג ושוקע יותר ויותר ב-Reverie הפרטי שתכניו השתנו- החל משיחות טלפון שעלי לערוך, דרך תוכניות לערב ועד לדאגות שהטרידו אותי בנוגע לאחד מילדיי הבוגרים. מה שחשוב לי להדגיש הוא שבשלב זה ויתרתי על הניסיונות להתמקד בדפוס ההמנעות הרגשית של הילארי ובהשפעתו עלי, והנחתי לעצמי להיסחף עם השפעה זו. כך, הנחתי לעצמי למעשה להיסחף לסיפוק האינטרס האישי שלי והתעלמתי מהמטופלת שלי כפי שחשתי שהיא מתעלמת ממני.

למרות שלא תמיד חשתי פגוע, כועס או נקמני, השתמשתי בדוגמא זו להזדהות השלכתית כדי להיאבק בדפוס הנסיגה שלי במפגשים עם הילארי. כך, למשל, שיקפתי לה את דפוס הנסיגה הפאסיבי-אגרסיבי שלה כביטוי טרנספרנסיאלי של כעס נקמני, והמשגתי את נסיגתי הרגשית ממנה כתגובת כעס על המנעותה ממני. פרשנויות אלו התקבלו בהסכמה אך לא השפיעו. השטיחות והיעדר ההתרגשות של הילארי ממני עוררו אותי לסגת ולהותיר אותה בביטחון היחסי שאפשר לה הריחוק הרגשי אשר הבטיח לה שלא אנטוש אותה. חלק ממנה קיווה להישאר עמי כך לתמיד, מנותקת מתלותה הרגשית בי, אך חלק אחר בה ייחל ליכולת

להסתכן ולהיות פגיעה וחיה יותר. למרות הציפייה לכך שהילארי תאתגר את איזורי הנסיגה שלי, היא כמעט ואינה עושה זאת, כך שהאחריות למאמץ ההיחלצות משקיעה בנוחות ובעיסוק בעצמי במהלך הפגישות נותרת שלי בלבד.

נושא השקעת המאמץ של האנליטיקאי קשור גם לסוגיית זכרונו של האנליטיקאי את היסטוריית חייו של המטופל, פרטים משמעותיים מחייו העכשוויים וחלומותיו. ביון (1967) המליץ לאנליטיקאים להשתחרר מזיכרון ותשוקה במטרה למנוע את השפעת משאלותיו של האנליטיקאי על המטופל ולאפשר לו להעלות לדיון רק את החומרים הנפשיים העולים בהם ברגע הנתון. כמו כן, היעדר הזיכרון והתשוקה מונעים הטיות בפרשנותו של האנליטיקאי הנובעות מהתקבעות על איזורים ופרשנויות קודמים. עבור ביון, הקשב של האנליטיקאי לחוויה הרגעית הוא לב התהליך הטיפולי. עם זאת, לדעתי, מרבית מקרי השכחה בטיפול אינם נובעים מהיצמדות לגישתו של ביון אלא מגורמים הירואיים פחות ככמות המטופלים ומידת ההשקעה ברישום וזיכרון הפרטים. קשה להצדיק את 'מעידות הזיכרון' הרבות של אנליטיקאים. באופן טבעי, חלק מהאנליטיקאים הם מקשיבים עירניים ומעורבים יותר, וחלק מהמטופלים מביאים את סיפורם באופן המקל על זכירתו יותר ממטופלים אחרים. כמו כן, כאשר מטופל מגיע למספר פגישות שבועיות ו/או לאורך תקופה ממושכת, גדלה הנטייה לזכור פרטים מחייו. על אף שהיבטים אלו מכילים מידע משמעותי על דפוס ההעברה-העברה נגדית, יש לקחת בחשבון גם כי אני ומרבית עמיתיי האנליטיקאים איננו משקיעים את המאמץ המקסימלי לזכור ולהשתמש, למשל, בפרטים ההיסטוריים שמספרים לנו מטופלינו.

מוריי הוא בעל חיים אישיים דלים ומבלה הרבה מזמנו בשקיעה בפנטזיה ובהרהורים אינטלקטואליים. הוא מדבר איתי באופן פורמלי ובלתי אישי, קולו קרוב מאוד ללחישה, והתמקדות בדבריו דורשת מאמץ רב. כמובן, זוהי תימה טרנספרנטיאלית משמעותית, ומוריי הוא בעל היסטוריית חיים ממושכת של התעלמות ממנו. בתגובה להתעלמות, מוריי פיתח אפיונים פאסיביים-אגרסיביים והוא נוטה להתעלם ולהדוף ממנו אחרים. למרות המעט שמוריי נותן לי ברמה הגלויה, אני חש כי הוא קשור אלי ותלוי בי; הוא נפתח אלי כפי שלא נפתח לאיש בעבר והקשר איתי הוא הקשר הקרוב ביותר שיש לו מלבד לקשר שלו עם כלבו. אני מנסה להישאר דרוך ולא אתגר את הדפוס הפאסיבי-אגרסיבי שלו, אך שוקע שוב ושוב בהרהורים אישיים. מוריי לעולם אינו מאתגר אותי ואני חש שביכולתי להעביר פגישות שלמות מבלי להקשיב, או אפילו לשמוע אותו. הוא אינו דורש ממני דבר.

מוריי הגיע ממשפחה גדולה מעיר קטנה, כאשר סבים, סבתות, דודים, שכנים וכן הלאה ממלאים תפקיד משמעותי בגידולו ובגידולם של אחיו. למרות שענייני העצום של מוריי בהיסטוריה (שלו ושל אדה"ב) הוא אחד הדברים המעניינים שבו, אני מתקשה לזכור ולהבחין בין אחיו ובין הסבתות-מי החמה ומי הנוקשה-וכן הלאה. זאת, למרות שאני בקיא למדי בחייו וקשריו העכשוויים. זהו נתון משמעותי ומשמעותית לא פחות העובדה שמעולם לא התעקשתי על כך. אני יכול להיעזר ברשימותיי על מוריי, אך לעולם איני עושה זאת-אני מתעלם מחלקים שלו באופן פאסיבי-אגרסיבי, כפי שהוא מתעלם ממני.

תוך כדי כתיבת דברים אלו, אני מחליט לקרוא בעיון את רשימותי על ההיסטוריה של מוריי- אפילו לפני כל פגישה אם יהיה בכך צורך, ואפילו אם הדבר יפגע במספר המטופלים שאני יכול לראות בכל יום, מאחר ומוריי אינו המטופל היחיד שפרטיו חומקים ממני. מוריי מנסה לפרוץ ממצב הנסיגה וחוסר תשומת הלב בו הוא מצוי, אלא שהוא מרגיש נינוח ורגיל מדי לקבלת ומתן תשומת לב חלקית בלבד. אנחנו יכולים להישאר במצב זה לאורך זמן, אך זו אחריות שלי כמטפל להוציא אותנו ממנו ולהכניס אותנו למצב של פחות נוחות ואיזון.

רורי הוא צעיר יפיפה, אתלטי ומצלית. הוא כריזמטי, מקסים ומפתה. יש לו חברים קרובים רבים והוא תמיד היה פופולרי ומוביל בבית הספר. רורי חש כי הוא אהוב ומשמעותי להוריו הגרושים, אשר למרות בעיותיהם הרבות מעולם לא פיקפק באהבתם אותו ובמחויבותם כלפיו. רורי, לעומת זאת, פנה לאנליזה בגלל הקושי שלו להתחייב: עומדות בפניו אפשרויות קריירה והצעות רבות אשר הוא מתקשה לבחור מביניהן. באופן דומה, הוא נמצא בקשר עם בחורה אשר משתוקקת להנשא לו, אך שוב ושוב 'נופלות לחיקו' בחורות אחרות. רורי חושש כי הוא זהה לאביו, אשר לא היה מסוגל לאהוב איש מלבד בנו. למרות שראיתי את רורי לזמן קצר בהרבה מהזמן בו ראיתי את מוריי, אני זוכר כל דבר שהוא סיפר לי. אני תמיד קשוב לו ולא מתפתה לשקוע בהרהורים. למרות שאני מאמין שרורי לא יסבול חוסר תשומת לב או שכחה מצדי, הזיכרון הכמעט מושלם של פגישותנו הקודמות ושל הביוגרפיה שלו אינו כרוך במאמץ. דבר זה אינו נובע ממעורבותו הרבה בקשר עמי- הוא תובע את תשומת ליבי המלאה ללא הדדיות. הנרקסיזם ותחושת זכאות היתר המוחלטת של רורי מהווים את התימה הטראנספרנסיאלית המרכזית בינינו, ועדיין אני מסוגל להעלות אותה.

התימה של זכרון/שכחה פרטי חייהם של מטופלים נוגע לנושא המרכזי הבא- נטיית המטפל להמנע מנושאים טראנספרנסיאליים שאינם נוחים לדיון. היבט זה הוא אמצעי נוסף באמצעותו עשויים אנליטיקאים לשמר את האיזון הנוח על חשבון מאמץ אשר יביא לאי נוחות מקדמת ופרודוקטיבית.

בעוד שאני מזדרז לאתגר ולעמת את מוריי כמעט בכל נושא (כאשר אני מצוי במצב של נסיגה והמנעות), אני נוטה להיות מאוד זהיר עם רורי. לא רק שאני 'מתנהג באופן הטוב ביותר' בנוגע לזכירת כל פרט של דבריו, אלא שאני ממשיך להיות קשוב גם כאשר הוא דן באופן אובססיבי ואין סופי באחת מהצעות העבודה שקיבל. רורי מרבה לאחר לפגישות ובתשלום עליהן ולעיתים אף שוכח להגיע למפגשים.

הופעתו, קסמו והאינטליגנציה שלו אפשרו לו תמיד מרחב תמרון מירבי ואני מוצא עצמי מתקשה לחשוף את הנרקסיזם שלו ביחסי הטראנספרנס. בניגוד למוריי, אני מרגיש בר מזל על שמתאפשר לי לטפל בו ומציע לו, בדומה לכל מי שבסביבתו, 'טיפול ממדרגה ראשונה'. מאחר וזיהיתי דפוס העברה-העברה נגדית שאיני משקף אותו, כמובן שרורי מקבל ממני למעשה טיפול גרוע למדי. רורי מרגיש בנוח כאשר הוא 'מיוחד' ולמרות שאני לא חש בנוח

בדפוס היחסים שהתהווה, אני נמנע מחוסר הנוחות הגדולה יותר אשר תבוא אם אעיר את זעמו או חוסר הערכתו. רורי מדווח לי כי יש לו "פיוז קצר" וכי הוא נוטה לברוח מ'סיטואציות דביקות'. אני יודע מה עלי לעשות בסיטואציה הנוכחית ומאמין כי אהיה אמיץ יותר בנקודת זמן קרובה, ואסתכן בכך שאאבד אותו.

אני רוצה להדגיש כי התנהגות זו אופיינית לאנליטיקאים רבים. למרות שזו דרך נסיגה שונה למדי מחווית השעמום ומהשכחה, היא גם דומה להן. המנעות מודעת מנושא טרנספרנסיאלי בולט ומרכזי משקפת היעדר נוכחות ומשרתת את העדפתו של המטפל להמנע מחרדה ולהשאר באיזון הנוח. פרויד עצמו זיהה כי הטרנספרנס הוא לב הטיפול אך גם החלק הקשה שבו, וכך גם אנליטיקאים רבים אחריו. כפי שניתן לראות בטיפול שלי ברורי, קל להמנע מעבודה באמצעות הטרנספרנס כאשר זה מעורר חרדה. העבודה באמצעות טרנספרנס שמה במוקד את יחסי האני-אתה-כאן-ועכשיו כך שנוצרת אינטראקציה אינטנסיבית ביותר. האינטימיות הנובעת מדיון באינטראקציה ובחוויה העכשווית היא חוויה מורכבת (עם מטופלים מסוימים יותר ופחות), ובמיוחד כאשר היא מתרחשת עם מספר מטופלים בזה אחר זה. כמו כן, אנליטיקאים שונים במידת נוחותם בתנועה בין מצבים רגשיים מסוימים וטבעי שינסו להמנע מלהגיע למצבים רגשיים אלו, במיוחד לאלו המערבים אכזבה, אדישות, מיניות, תלות וכן הלאה. בעבודתי עם רורי, למשל, מצאתי כי אני חושש מחוסר הכבוד שלו ומאדישותו. עבורו, מצבי כעס פירושו להסתלק, שהרי יש רבים אחרים שרוצים בו; אלא שכאשר אני נמנע מלעמת אותו עם הנרקסיזם והשכחות שלו, אני מונע ממנו את האפשרות לקבל טיפול טוב. למעשה, פעמים רבות נוח לנו (גם אם משעמם) להאזין לדיווחים עמוסי חומרי טרנספרנס הנוגעים לרגשותיהם של מטופלים להורים, אהובים, קולגות וכן הלאה, אך כאשר מדובר בעימותים עם דפוסי טרנספרנס המוציאים אותנו עצמנו מאיזור הנוחות- ניטה לטעון כי המטופל 'עדיין אינו מוכן' לחשיפת תכנים ודפוסים אלו.

מבנה הסטינג האנליטי

הספרות הפסיכואנליטית, מלבד כמה יוצאים מן הכלל, לא התייחסה למגוון המשתנים האישיים והמקצועיים המשפיעים על האופן בו עובדים מטפלים עם מטופלים במהלך שעה, יום או תקופת זמן מסוימת. לא ניתן להפריד בין האישי למקצועי ומרבית האנליטיקאים מודעים לכך שמספר המטופלים שהם רואים, או אירועים אישיים המטרידים אותם, משפיעים על האופן בו הם מטפלים. יחד עם זאת, אני מאמין כי אינטרסים עצמיים הם הגורמים הראשוניים המשפיעים על קביעת משך הפגישות הטיפוליות, מיקומן לאורך היום, מספר השעות היומיות/שבועיות, המרווחים ביניהן וכן הלאה.

נתבונן, לדוגמא, באופן בו התכווצו 50 הדקות המסורתיות ל-45 דקות: משיקולים כלכליים, הפסקת ה-10 דקות בין מטופל למטופל נעלמה, והשעות הטיפוליות נקבעו בשעות לא נוחות לזכירה (50:14, למשל). לכן, 50 הדקות קוצרו ל-45 במקום, למשל, להתעגל למעלה כך שכל פגישה תמשך 60 דקות... כיום אנליטיקאים מעטים שאני מכיר רואים מטופלים למשל 50 דקות, ומעטים ביותר דואגים להפסקה בין מטופל למטופל. השמירה על גבולות ומסגרת זמנים ברורה עם מטופלים היא משמעותית, כמובן, אך קיצור הפגישה ב-5 דקות וביטול ההפסקות בין מטופלים פועלים לטובת האינטרסים של המטפלים בלבד. כמובן, אין אף הוכחה שדווקא 50 או 45 דקות של פגישה הן הזמן ה'נכון והיעיל ביותר' עבור מטופלים...

בחירת שעות העבודה של המטפל היא משתנה מורכב, הנובע משיקולי נוחותו של המטפל, השאלה עד כמה הוא עסוק ושעות הזמינות של מטופלים. בפועל, מרבית המטפלים נאלצים לעבוד גם בשעות הערב- שעות בהן היו מעדיפים שלא לעבוד ובהן הם פחות פנויים לעבודה. עם זאת, גם האופן בו אנו משבצים מטופלים בלוח הזמנים שלנו עשוי להוות בסיס להעמקת האנליזה: למשל, האם נזהה כי אנו מפנים שעה מאוחרת ביום למטופל 'מעניין' בעוד שעל מטופל אחר אנו מוותרים עקב קושי בתיאום הזמנים? האם נשתמש באופן בו אנו מתגמשים (או לא מתגמשים) עבור מטופלים כחומר לדיון באופן בו הם מפעילים אותנו? אני נוטה לשער כי בסיטואציות אלו יעדיפו מרבית האנליטיקאים להישאר באזור הנוחות, בלי לחשוף את דפוסי ההעברה-העברה נגדית העומדים בבסיס בחירותינו הטכניות, כביכול.

בתחום זה של מבנה הסטינג האנליטי, הדוגמא הברורה ביותר לביטוי האינטרסים האישיים של המטפל הוא בחירת מספר המטופלים אותם הוא רואה בכל יום והמרווחים בין השעות הטיפוליות. משיקולים כלכליים, מרבית המטפלים יעדיפו לראות מספר מטופלים גדול ככל האפשר ובזמן קצר ככל האפשר. היום אידיאלי מבחינתי, למשל, מתחיל ב-15:07 ומסתיים ב-18:30, כאשר אני יכול לראות גם 11, 12 או 13 מטופלים ביום, למרות שאני מעדיף שלא לעשות זאת. כאשר מתאפשר לי, איני רואה יותר מ-6-3 מטופלים ברצף ללא הפסקה (עם עדיפות לארבעה ברצף). כלומר, השיקול הכלכלי ניצב בראש סדר העדיפויות של רובנו למרות שברור לנו שטובת המטופל היא שנראה פחות מטופלים עם הפסקות בין הפגישות.

לוח הזמנים העמוס של האנליטיקאי והשימוש האנוכי שהוא עושה בזמן משפיע בדרכים שונות על האינטראקציות עם מטופלים שונים. רורי ופרטי חייו יזכו בתשומת ליבי המלאה בלי קשר למיקום השעה הטיפולית שלו לאורך היום. הקשב שלי למוריי, לעומת זאת, יפגע בצורה משמעותית כאשר אני עייף- דבר אשר ישרת היטב את הבידוד הסכיזואידי שלו ויאפשר לי לסגת לעצמי ולהרהורי האישיים בחזרה. אפילו כאשר מטופל פחות תובעני מגיע אלי אחרי פגישה עם מטופל תובעני או מפגש אינטנסיבי רגשית- הוא ישמש במובן מסוים כמנוחה ולא יקבל את מלוא תשומת ליבי. בהקשר זה, אגב, מיקמתי את הפגישות עם מוריי מוקדם בבוקר כאשר אני עירני ביותר, והאנליזה שלו הושפעה לטובה מהשינוי.

את ג'ק אני רואה שלוש פעמים בשבוע בשעות הצהריים המוקדמות- שעות הרחוקות מלהיות אידיאליות עבורו. ג'ק הוא מובטל ולכן פנוי מרבית שעות היום. הוא תלוי בי ביותר מאחר ואני אחד האנשים המעטים הנמצאים בחייו. אני מהווה את הקשר האנושי המרכזי בחייו ואם אאפשר זאת, כנראה אמשך לראות אותו לתמיד.

ג'ק אמביוולנטי ביותר לגבי בניית הקריירה שלו מחדש, לאחר שאיבד עבודה בתחום ההייטק במהלך תקופת המיתון. בדומה, הוא מסרב לסכן את חייו הפרטיים ולהיכנס למערכת יחסים אינטימית מבחינה רגשית או מינית. כך, קשריו מוגבלים לברמנים בבארים בהם הוא יושב ולמוטיקאים איתם הוא מנגן מדי פעם, והוא עוסק הרבה בצפייה בסרטים פורנוגרפיים. ג'ק מזהה את רצונו לעבוד את החיים בביטחה ואת נטיבות החיים אשר הביאו לרצון זה. הוא מזהה כי הוא הודף כל מי שמתקרב אליו כפי שהוריו הדפו אותו.

ג'ק הכניס אותי לחייו ואינו רוצה לאבד אותי. הוא יגיע לפגישות בכל זמן שאקבע ואם הוא מגיע כאשר אני עייף, הוא מאפשר לי לשקוע במחשבותיי ולהקשיב לו בחצי אוזן. הוא

מקניט אותי כאשר אני שוכח דברים שסיפר, אך הכעס שלו אינו מאיים ואין סכנה שיעזוב אותי. לפחות אחת מהפגישות שלנו הייתה חייבת להיות בשעה בה אני עירני וקשוב לגמרי, אך שעות אלו שמורות למטופלים שאינם פנויים במהלך יום העבודה.

בימים עמוסים, אני מוצא עצמי לעיתים מקווה כי מטופל יאחר או יבטל את הפגישה. מאחר ואנו גובים תשלום מלא גם במקרים אלו, יש משהו מפתה באפשרות לקבל תשלום על מנוחה באמצע יום עבודה עמוס. קשה להמנע מלקוות לזמן חופשי, למרות שאיחור והיעדרות משקפים פעמים רבות בעיות בקשר האנליטי. בהתחשב בקיומם של צרכים אגוצנטריים, סביר להניח כי מדי פעם אנו מעודדים במידת מה את נטייתם של מטופלים מסויימים לאיחורים והיעדרויות; אחת הדרכים הנפוצות לעשות זאת היא המנעות מחקירה מעמיקה של כל דקת איחור או היעדרות. כאשר מטפל מקבל בקלות רבה מדי תירוצים אשר נשמעים הגיוניים על פני השטח, הוא למעשה מסייע בשימור מצב שהוא אכן נוח עבור המטפל והמטופל, אך מסיבות שונות: בעוד שעבור המטופל עשוי האיחור להיות נוח עקב הקושי התמידי שלו להתחייב מבחינה רגשית, עשויה נוחותו של המטפל לנבוע מגורמים מצביים הנוגעים ללוח הזמנים העמוס.

טרנס מגיע אלי מהפרברים למנהטן ב-9:30, שעה בה התנועה עמוסה ולא לגמרי צפויה. הגעה לטיפול בשעה זו מהווה מאמץ משמעותי המבטא מחוייבות עמוקה לטיפול. הוא אדם שלא קל לו ליצור מחוייבות רגשית ונוטה לחיות יותר בתוך ראשו מאשר בעולם האמיתי. אני מוצא אותו מעניין למדי ולמרות זאת חש לעיתים הקלה כאשר הוא מאחר ב-10-5 דקות, מאחר והוא המטופל הרביעי שלי לאותו היום. טרנס נראה תמיד מוטרד ומתנצל כאשר הוא מאחר, ונראה כי הוא מקשר את האיחור במלואו לעומסי התנועה. אני, כמובן, מאתגר תפיסה זו ורואה את איחורו כנובע מסיבות אישיות ולא פרקטיות בלבד - יציאה מוקדם יותר מהבית תמנע איחור בשל עומסים לא צפויים. בתגובה, טוען טרנס כי הוא יודע זאת, אך הוא באמת קם מאוד מוקדם כדי לראות אותי. אני מניח ולא לוחץ עליו מאחר ואני מודע לכך שהאיחור שומר על האיזון העדין והנוח לשנינו.

דוריאן הוא בנקאי המרוויח היטב ועובד שעות ארוכות. לדבריו, תמיד היה עובד יסודי, הישגי ואפילו אובססיבי. הוא מסור מאוד לקריירה שלו אך לא חש בנוח ביחסים קרובים, ופנה לטיפול לבקשתה של אשתו. להפתעתי, הוא משתף פעולה עם האנליזה ומפגין נכונות רבה להתבונן ולבחון את נפשו. הוא קשור אלי ביותר, למרות מספר גדול של פגישות אותן הוא מבטל עקב פגישות עבודה אליהן הוא נקרא. מאחר ועבדתי עם מספר מטופלים מתחום זה אני יודע כי אין מנוס מהיעדרויות מסוימות, אך איתו אני מתקשה לזהות מתי ההיעדרות היא אכן בלתי נמנעת. הוא נוטה להיות אובססיבי ומסור יתר על המידה לעבודתו וכאשר אנו דנים בכך, הוא מצביע על כך שאכן קל לו יותר להיות בעבודה מאשר "להתעסק בכל החומר הרגשי". למרות זאת, בדומה למקרה של טרנס, לא פעם אני חש הקלה בתגובה לביטולי הרגע האחרון שלו אשר מזמנים לי הפוגה ומנוחה. כלומר, למרות המידע החיוני שמספקים הביטולים של המטופל שלי, אין ספר שההיענות שלי אליהם משדרת לו מסר קונפליקטואלי: מצד אחד אני משדר לו כי אני מעוניין בחברתו ומצד שני - כי נוח לי למדי

עם ביטולי הפגישות, כלומר עם הנתק הרגשי שלו. גם כאן, מייצג מסר זה את האופן בו נשמר איזון הנוחות.

סיכום

השתמשתי בדוגמאות מעבודתי הטיפולית כדי להדגים מספר דרכים בסיסיות בהן אינטרסים עצמיים משפיעים על עבודתי עם מטופלים. חלק מדרכים אלו ייחודיות לי ומשקפות את מבנה אישיותי ואחרות, כמבנה יום העבודה, רלוונטיות למטפלים רבים. ייתכן ודוגמאות קליניות אלו אינן אלא וידוי, ומטרת חיבור זה היא לכפר על פשעי הטיפוליים. גם אם אומר אני פועל באופן נרקסיסטי ביחס לאנליטיקאים אחרים, אני נוטה להאמין כי מידה מסוימת של רדיפה אחר מימוש אינטרסים אישיים קיימת ברמה מסוימת ובאופן מסוים אצל כל אנליטיקאי. כולנו, האנליטיקאים, נסחפים לעיתים בקאונטר-טראנספרנס באופן שמשקף את אישיותנו ונסיבות חיינו הנוכחיות.

ביבליוגרפיה

Coasting in the Countertransference- Conflict of Self Interest between Analyst & Patient/ Irwin Hirsch, Psychoanalysis in a New Key Books Series, Volume 7, The Analytic Press, 2008.